

РЕЦЕНЗИЯ

*От доц.д-р Екатерина Стефанова Сотирова-Петкова,
Университет за национално и световно стопанство-София,
научна специалност „Политическа икономика”.*

Относно: Дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „Доктор”, област на висшето образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност Политическа икономика

Автор на дисертационния труд: Добринка Иванова Стоянова

Тема на дисертационния труд: „Макроикономически анализ на младежката безработица и политики за нейното преодоляване”.

Основание за представяне на становището: Участие в състава на научното жури по защитата на дисертационния труд съгласно Заповед № Р 33 – 2371/06.06.2016 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски”

I.Информация за дисертанта

Добринка Стоянова е завършила „Международни икономически отношения” в ПУ „Паисий Хилендарски”. Магистърската ѝ степен е по „Международна търговия” от същия университет. Редовен докторант е към катедра „Икономически науки” за периода март 2013 – март 2016 година. Има преподавателска дейност към катедрата, където води упражнения по дисциплината „Макроикономика”.

II.Обща характеристика на представеният дисертационен труд.

Дисертационният труд на Добринка Стоянова определено е посветен на един от най-актуалните проблеми във функционирането на макроикономическите системи както на развитите, така и на страните със средна и по-ниска степен на развитие – безработицата сред младежите между 15 и 29 години. Значимостта на разглежданата проблематика идва от факта, че наличието на безработни сред младежите генерира проблеми от икономически и социален характер както на макро, така и на микроравнище. Това от своя страна налага виждането, че поддържането на заетостта е една от най-важните задачи на провежданата макро и микроикономическа политика от държавата, вкл. всички институции, които имат отношение към нея.

Наличието на безработни като цяло, и в частност сред младежите е илюстрация на неизползването на ресурсите, с които разполага една икономика. Това от своя страна задълбочава проблемите с оскъдността и затруднява тяхното решение. Младежката безработица, както става ясно от работата на дисертантката, е една от основните съставни части на безработицата в страната. Причините за нея за много, на едни от основните са свързани с

ниската степен на образование и ранното напускане на училище, и липсата на квалификация и производствен опит. Нарастването на броя на безработните младежи води до недопроизводство на БВП, свиване на съвкупното търсене и формиране на макроравновесие под потенциалните възможности на икономиката. Безработните младежи избират и пътя на миграцията, което влошава още повече демографската структура на обществото – те създават семейства зад граница, както и осигурителните им вноски не постъпват в националния бюджет. Единственият плюс от тези процеси е прилива на трансфери към домакинствата в страната и изглаждането на дефицита по текущата сметка на платежния баланс.

Изследователската теза: „Младежката безработица е проблем, свързан с основни макроикономически дисбаланси. От една страна, тя има пряка връзка с колебанията на дохода, които имат основен принос за формирането на цикличния компонент на безработицата. От друга страна младежката безработица е следствие от несъвпадението между потребностите на трудовите пазари и професионално-квалификационната характеристика на младежките трудови ресурси.....младежката безработица е агрегат на макроикономически равнище, който едновременно се разглежда като резултат от промените в естественото равнище на безработица и като фактор за формирането му. ...за преодоляването на младежката безработица от особена важност е синергията между стабилизационната макроикономическа политика и публичните политики на трудовия пазар.” е доказана. Целта на разработката е основана на тезата и е декомпозирана следните направление: 1. изясняване генезиса на младежката безработица; 2. извеждане на причините, които поддържат нейното устойчиво високо равнище; 3. оценка на възможностите за провежданите политики и 4. формулиране на предложения за ограничаване на младежката безработица. Въз основа на тезата и целите са формулиране 6 задачи, които са формирали и структурата на работата – три глави, от които първата теоретична и другите две – аналитични. Фокус на работата е безработицата сред младежите в България, но са направени сравнения с други страни-членки на ЕС. Много добро впечатление правят коректно изложените ограничения в анализа – те са седем на брой и дават представа за това, как точно е специфициран обекта и какво би се включило в предмета на разработката.

Дисертацията е разположена на 156 страници текстова част, обширна литература – 155 заглавия и източници на български, немски и английски език. Има три приложения към работата – показатели, свързани с теоретичния анализ, показатели свързани с динамиката и измерването на младежката безработица и други, в които присъства и информация, надхвърляща ограничения времеви период до 2013 година в основната работа – предлагат се илюстрации от 2014-2015 година. Използваните информационни източници са цитирани коректно и добросъвестно. В някои от бележките под линия се съдържат интересни допълнения и разяснения към основния текст. Използваните методи в работата са анализ и синтез, сравнителен анализ, регресионен анализ, научни абстракции, математико - статистически методи. Има множество графики и таблични илюстрации, част от които са разработени самостоятелно от дисертантката.

III. Оценка на научните и научно-приложните резултати

Първо, изборът на проблематика. В българската икономическа литература има множество разработки по проблема, голямата част от които са цитирани в разработката, но Д.Стоянова се е опитала да им даде едно по-пълно и цялостно критично изложение, като акцентира върху възможностите на макроикономическата политика да влияе стабилизиращо и превантивно на процесите. Много добро впечатление правят изводите, следващи всяка глава, които дават синтезирана представа за това, върху какво е акцентирала авторката в съответната глава.

Второ, Работата определено е с интердисциплинарен характер, доколкото в нея има от една страна проблеми на макроикономическата теория и практика – каквито са заетостта (безработицата) и политиките в това направление. От друга – включени са елементи от теорията на дисциплини като „Човешки ресурси” и „Социална политика” и практиката в тези направления. Съчетаването на различни сфери в анализа на младежката безработица е много премерено и допринася за високата степен на аргументираност при извеждането на проблемите и възможностите за преодоляването им.

Трето, в първата глава е направен пространен анализ на теоретичните концепции за безработицата, и в частност – на младежкия ѝ сегмент, там, където това е било възможно. Разгледани са концепциите за доброволната безработица, пълната заетост, принудителната безработица и нейният цикличен характер. В рамките на неокласическия синтез накратко са изложени някои елементи от идеите на Дж.Хикс и Фр.Модилиани. Втората част на главата е посветена на макроаспектите на безработицата и инструментите за изследването и регулирането ѝ. В тази част коректно са дефинирани понятията, с които се работи в дисертацията, безработицата е обвързана с инфлацията, с разрива в БВП, коментирани са възгледите на Фридман и Фелпс, кривата на Бевъридж и др. Специално внимание е отделено на младежката безработица, в част III на главата. Тя е един синтез на написаното в първа и втора точка и показва много добри аналитични и интерпретаторски възможности на дисертантката.

Второ, Фокусът върху младежката безработица в глава втора е на много добро равнище. Определението за това, кой може да бъде класифициран като младеж е приемливо – всички, които се намират в преход от обучение към намиране на първа работа. От гледна точка на статистическата информация, която се ползва, авторката се е спряла на някои проблеми при отчитането в България, като е изложила и възможните показатели, които се ползват при измерването. На много добро равнище е част втора на глава Втора, в която е направен сравнителен анализ на младежката безработица в България и ЕС. Факторният анализ на младежката безработица я обвързва с икономическата динамика, с образованието и квалификацията, отделено е място на застойната безработица и нейната връзка със структурната. Разгледани са и някои други немаловажни фактори като демографската ситуация в страната, промените в структурата и качеството на работните места, нереали-

тичните очаквания на младежите и др. Последствията от младежката безработица са предмет на четвърта част в глава втора. Те са обобщени като съкращаване на БВП, натоварване на държавния бюджет, демографски проблеми, социални аспекти на микро равнище..

Трето, в Глава Трета на разработката са разгледани политиките за преодоляване на младежката безработица. Авторката определя възможностите за проява на два вида политика – макроикономическа и публична политика на пазара на труда. Освен това политиките се разделят на пасивни и активно. Много правилно, дисертантката е акцентирала върху активните политики, доколкото пасивните са по-неопределени от гледна точка ефективността им и стимулите към безработните за намиране на нова работа. А и част от младите хора не са бенефициенти по тези политики, доколкото не отговарят на условията за стаж, например. Справедлив е извода на стр.113, според който „няма универсална политика за ограничаване равнището на младежка безработица”. Това е вярно, политиките, по отношение безработните младежи трябва са ориентирани и по националната специфика на процесите и възможностите на страната във финансово отношение. Тази глава е написана много компетентно и грамотно и показва широките познания, които Д.Стоянова има относно провежданите мерки на макроравнище у нас, с цел преодоляване на младежката безработица, оценката на ефективността им.

Четвърто, Приемайки приносите, изложени в автореферата, към тях може да се добави по експлицитно: предложенията за промяна и подобрене на ефективността на провежданите политики и възможности за ограничаване на младежката безработица (стр.150-154). Дадените осем предложения са съдържателни, имат практико-приложен характер и отразяват цялостната работа на дисертантката в областта на младежката безработица.

IV.Оценка на публикациите по дисертацията

Приложеният списък към Автореферата е илюстрация за активната работа на Добринка Стоянова. Две от тях са от участия на научни конференции, а останалите – статии в научни списания. Всички те са или части от представената за рецензиране разработка, или отразяват отделни етапи в работата по нея.

V.Оценка на автореферата.

Авторефератът на дисертацията е в обем от 31 страници. В него е направена обща характеристика на дисертационния труд и е описана неговата структура. Представено е кратко изложение на дисертацията по глави, като е поставен акцент върху постигнатите теоретико-методологични и емпирични резултати. Приложена е справка за основните приносни моменти в разработката, както и списък на свързаните с нея публикации на автора. Общата ми оценка за автореферата е, че той представя коректно, прецизно и в необходимата пълнота основните моменти от дисертационния труд.

VI.Критични бележки, препоръки въпроси.

Работата на Д.Стоянова има много достойнства, но към нея могат да се отправят и следните критични бележки, както и да оформят някои въпроси по отношение съдържанието:

Първо, Така формулирана тезата е твърде пространна. Тя можеше да бъде представена в по-синтезиран вид, като фокусира върху причини за младежката безработица, равнище в страната и политики за преодоляването. В работата се губи синергията между макроикономическата и публичните политики в областта на безработицата. При извеждането на обекта – той може да се формулира като младежката безработица, а останалото, написано за обекта е предмет на работата – оценката и политиките.

Второ, Не звучи убедително изборът на времеви период и ограничението до 2013 година, защото младежката безработица е много динамичен процес, влияещ се от редица фактори с национален произход и отразяващ отвореността на националната икономика. В тази връзка – каква е оценката на дисертантката за Националния план за изпълнение на Европейската гаранция за младежта, за периода 2014-2020 г.?

Трето, При оценката на ефективността на разходите, които се предприемат за решаване на проблемите с младежката безработица не трябва ли да се вземе предвид и това, как точно се разполагат тези разходи – за кого? За консултации, за анализи и прогнози, закупуване на материали, трудови посредници и др.? Една подходяща стратегия е срещи с работодатели, както и привличането в тези програми на психолози, социолози, кейз-мениджъри и медиатори – особено по отношение на ромската общност.

Четвърто, При решаването на проблемите с младежката безработица се изисква интегрирането на усилията на много институции. В тази връзка би трябвало да се има предвид и да се развива партньорството между тях – освен отговорните държавни институции да се включват и предприемаческите организации, младежки формирания и други. Това също е политика по отношение безработицата.

Пето, От голямо значение при решаване на проблемите с младежката безработица е предприемането на мерки с превантивен характер – по-добре е да не се допуска нарастването ѝ, поради причини като ранно напускане на училище, несъответствие между търсенето на труд и неговата квалификация. В този смисъл препоръчително е в образователен аспект да се акцентира и върху формирането на някои предприемачески умения в учениците от средното и висше училище.

Шесто, В работата се използват много съкращения, поради което би било удачно да се дадат в един отделен списък в началото на работата. Това би улеснило читателя и избегнало появата на известно объркване. Но като цяло работата е написана много грамотно, с много добър стил и изказ.

VII. Заключение

Представената дисертация е добре структурирано и задълбочено научно изследване по много актуален икономически проблем. Тя е разработена на високо професионално

равнище и съдържа значими приноси за икономическата теория и практика, които представят нейния автор като много сериозен и перспективен изследовател. Дисертацията отговаря напълно на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложение на ЗРАСРБ и на Правилника за развитие на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски”.

Въз основа на всичко, посочено по-горе, давам категорична положителна оценка на представения дисертационен труд на тема “Макроикономически анализ на младежката безработица и политики за нейното преодоляване” и с пълна убеденост предлагам на членовете на уважаемото научно жури да присъдят на Добринка Иванова Стоянова образователната и научна степен “доктор”, в област на висшето образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Политическа икономия”.

София, 1.VII.2016 г.

Изготвил рецензията:

(доц.д-р Екатерина Сотирова)